

สรุปการศึกษาเรื่อง "เงินบาทของผู้มีถิ่นที่อยู่ต่างประเทศ (Non-resident Baht) ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ"

การศึกษาวิจัยเรื่อง "เงินบาทของผู้มีถิ่นที่อยู่ต่างประเทศ (Non-resident Baht) ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ" มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาถึงปริมาณเงินฝาก และวัตถุประสงค์ในการฝากเงินและถอนเงิน วิธีการทำธุรกรรมฝาก-ถอนเงินในบัญชีเงินบาทของผู้มีถิ่นที่อยู่ต่างประเทศของสาขานาการพาณิชย์ไทยตามแนวชายแดนไทย-สปป.ลาวในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และเพื่อศึกษาปัญหาอุปสรรคในด้านการทำธุรกรรมฝาก-ถอนเงินผ่านบัญชีดังกล่าว

การศึกษานี้ได้กำหนดขอบเขตพื้นที่ที่ใช้ในการศึกษา ได้แก่ อำเภอและจังหวัดชายแดน ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือที่ติดกับ สปป.ลาว จำนวน 6 จังหวัด วิธีการวิจัยประกอบด้วย การค้นคว้าวิจัยจากเอกสาร (Documentary Research) และการสำรวจภาคสนาม (Field Research) โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) ในการออกแบบสอบถามกลุ่มตัวอย่าง ในการศึกษาใช้วิธีไม่ใช้หลักทฤษฎีความน่าจะเป็น (Non-Probability) เป็นการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) เป็นการสัมภาษณ์ผู้บริหารสาขานาการพาณิชย์ และเจ้าหน้าที่ที่ทำหน้าที่เกี่ยวข้องกับธุรกรรมการฝาก-ถอนเงิน และการรายงานบัญชีเงินบาทฯ ดังกล่าว นอกจากนี้ยังทำการสัมภาษณ์ผู้ประกอบการค้าชายแดนที่ใช้บริการการชำระเงินค่าสินค้าผ่านระบบธนาคาร โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพด้วยการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-depth Interview)

ผลการศึกษารูปได้ดังนี้

1) กลุ่มตัวอย่างเป็นสาขานาการพาณิชย์ในเขตอำเภอ จังหวัดตามแนวชายแดนไทย-สปป.ลาว ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ 6 จังหวัด จำนวน 42 สาขา ดังนี้

- 1.1) สาขานาการพาณิชย์ที่อยู่บริเวณจุดผ่านแดนถาวร 29 สาขา และไม่ได้อยู่บริเวณจุดผ่านแดน 13 สาขา
- 1.2) สาขานาการพาณิชย์ที่มีสาขาตัวแทนธนาคารพาณิชย์ไทยใน สปป.ลาว 29 สาขา และไม่มีสาขาตัวแทนใน สปป.ลาว 13 สาขา
- 1.3) สาขานาการพาณิชย์ที่ให้บริการธุรกรรมเกี่ยวกับเงินตราต่างประเทศ 16 สาขา และไม่มีบริการเกี่ยวกับเงินตราต่างประเทศ 26 สาขา
- 1.4) สาขานาการพาณิชย์ที่มีบัญชีเงินบาทของผู้มีถิ่นที่อยู่ต่างประเทศ 17 สาขา และไม่มีบัญชีฯ ดังกล่าว 25 สาขา

2) ณ สิ้นปี 2546 มีเงินฝากคงค้างในบัญชีเงินบาทของผู้มีถิ่นที่อยู่ต่างประเทศ จำนวน 741.8 ล้านบาท คิดเป็นร้อยละ 0.28 ของปริมาณเงินฝากคงค้างในสาขานาการพาณิชย์

ไทยในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ จังหวัดหนองคายมีปริมาณเงินฝากในบัญชีเงินบาทฯ สูงสุด รองลงมาเป็นจังหวัดเลย อุบลราชธานี มุกดาหาร และนครพนม ตามลำดับ สำหรับจังหวัด อานาจเจริญไม่มีบัญชีเงินบาทฯ ในสาขานาการพาณิชย์

3) สาขานาการพาณิชย์ไทยตามแนวชายแดนไทย-สปป.ลาว ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือที่มีบัญชีเงินบาทของผู้มีถิ่นที่อยู่ต่างประเทศ คือ สาขานาการทหารไทย กรุงเทพฯ กรุงศรีอยุธยา ไทยธนาคาร กสิกรไทย และไทยพาณิชย์ สำหรับสาขานาการทหารไทยมีบัญชีเงินบาทฯ ในเขตอำเภอเมืองทุกจังหวัดตามแนวชายแดนไทย-ลาว ในภาคฯ ยกเว้นจังหวัดอานาจเจริญ

4) การเปิดบัญชีเงินบาทของผู้มีถิ่นที่อยู่ต่างประเทศมี 2 ประเภท คือ เปิดในนามบุคคลธรรมดาหรือนิติบุคคล และเปิดในนามผู้ประกอบการธนาคาร จากการสำรวจพบผู้ประกอบการธนาคารเปิดบัญชีเงินบาทฯ ไว้ที่สาขานาการพาณิชย์ไทยตามแนวชายแดนไทย-สปป.ลาว 2 บัญชี คือ ธนาคารธุรกิจ สปป.ลาว (ธนาคารพัฒนาลาว) และธนาคารกรุงศรีอยุธยา จำกัด (มหาชน) สาขาเวียงจันทน์ ประเภทเงินฝากมี 3 ประเภท คือ เงินฝากกระแสรายวัน เงินฝากออมทรัพย์ และเงินฝากประจำ มีโครงสร้างเงินฝากคิดเป็นร้อยละ 26.0 51.6 และ 22.4 ตามลำดับ อัตราดอกเบี้ยเงินฝากโดยเฉลี่ยต่ำกว่าอัตราดอกเบี้ยเงินฝากสำหรับบุคคลทั่วไป ปัจจุบันนี้เงินฝากดังกล่าวไม่มีดอกเบี้ย

5) วัตถุประสงค์ในการฝากและถอนเงินจากบัญชีเงินบาทฯ ส่วนใหญ่คิดเป็นร้อยละ 80-90 ของปริมาณเงินฝากและถอนเงินเพื่อชำระค่าสินค้านำเข้าและส่งออก

6) การทำธุรกรรมเพื่อชำระค่าสินค้าของผู้นำเข้าไทยผ่านบัญชีเงินบาทฯ ดังกล่าวสามารถนำเงินสดเข้าฝากที่สาขานาการพาณิชย์ไทย (ที่ฝั่งไทย) ที่มีบัญชีเงินฝาก (เงินบาท) ของสาขานาการธุรกิจ สปป.ลาว เปิดบัญชีไว้ สำหรับการทำธุรกรรมถอนเงินจากบัญชีเงินบาทฯ จากการรับชำระค่าสินค้าของผู้ส่งออกไทย สามารถไปปรับเช็คจากสาขานาการธุรกิจ สปป.ลาว ด้วยตนเอง แล้วขึ้นเงินสดได้ทันทีหรือนำเช็คมาขึ้นเงินสดที่สาขานาการพาณิชย์ไทยในฝั่งไทยได้

7) การคิดค่าธรรมเนียมการโอนเงิน (สกุลบาท) สาขานาการพาณิชย์ทั้งสองประเทศ คิดค่าธรรมเนียมทั้งขาเข้าและขาออกในอัตราร้อยละ 0.3 ของเงินโอน (คิดค่าธรรมเนียมขั้นต่ำ 200 บาท)

8) การควบคุมดูแลบัญชีเงินบาทฯ ของสาขานาการพาณิชย์ไทย โดยการจัดทำรายงานยอดคงค้างในบัญชีฯ ทุกวัน และส่ง **statement** ให้ธนาคารพาณิชย์สำนักงานใหญ่ที่กรุงเทพฯ โดยส่งผ่านระบบ **SWIFT**

จากการสำรวจจะระหว่างเดือนสิงหาคมถึงเดือนพฤศจิกายน 2546 ขณะที่ยังใช้ข้อกำหนดตามประกาศกระทรวงการคลัง เรื่อง การควบคุมแลกเปลี่ยนเงิน ประกาศ ณ วันที่

1 เมษายน 2534 และประกาศกระทรวงการคลัง เรื่อง คำสั่งรัฐมนตรีให้ไว้แก่ตัวแทนรับอนุญาต ประกาศ ณ วันที่ 19 มีนาคม 2534 และประกาศเจ้าพนักงานควบคุมการแลกเปลี่ยนเงิน เรื่อง การกำหนดหลักเกณฑ์และวิธีปฏิบัติเกี่ยวกับการแลกเปลี่ยนเงิน ประกาศ ณ วันที่ 1 เมษายน 2534

9) บทบาทของสาขาธนาคารพาณิชย์ไทยตามแนวชายแดนไทย-สปป.ลาว มีบทบาทค่อนข้างน้อยในด้านการทำธุรกรรมการชำระเงินการค้าระหว่างประเทศ เนื่องจากธุรกรรมการชำระเงินที่ผ่านระบบธนาคารระหว่างไทย-สปป.ลาว ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ส่วนใหญ่จะดำเนินการผ่านสำนักงานใหญ่ของธนาคารพาณิชย์ไทยที่กรุงเทพฯ และสาขาธนาคารพาณิชย์ไทยที่เวียงจันทน์ ดังนั้น บัญชีเงินบาทของผู้มีถิ่นที่อยู่นอกประเทศ (Non-Resident Baht A/C) ของสาขาธนาคารพาณิชย์ไทยตามแนวชายแดน ซึ่งเป็นบัญชีเงินฝากของสาขาธนาคารธุรกิจ สปป.ลาว เปิดบัญชีไว้ที่สาขาธนาคารพาณิชย์ไทย จะมีบทบาทสำคัญในการทำธุรกรรมการชำระเงินค่าสินค้าและบริการผ่านบัญชีดังกล่าวในระบบธนาคารของคู่ค้าทั้งสองประเทศตามแนวชายแดน เนื่องจากการที่คู่ค้าทั้งสองประเทศส่วนใหญ่ยังนิยมชำระเงินค่าสินค้าเป็นเงินสดมากกว่าผ่านระบบธนาคาร ถึงแม้จะมีความเสี่ยงด้านการโจรกรรม เนื่องจากสะดวก รวดเร็ว เป็นความต้องการของคู่ค้าและลดความเสี่ยงจากอัตราแลกเปลี่ยน

10) ประโยชน์ของบัญชีเงินบาทของผู้มีถิ่นที่อยู่นอกประเทศที่มีต่อการค้าชายแดนไทย-ลาว การอำนวยความสะดวกในการฝาก-ถอนเงินจากบัญชี Non-resident Baht A/C เพื่อชำระเงินค่าสินค้า จะทำให้การค้าขายกับ สปป.ลาว มีความสะดวกรวดเร็วขึ้น เป็นการสนับสนุนการขยายตัวของการค้าและการลงทุนระหว่างไทย-สปป.ลาว ซึ่งจะเป็นการขยายขอบเขตการใช้เงินบาทให้มากขึ้น เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาให้ไทยเป็นศูนย์กลางทางการเงินต่อไป สำหรับประโยชน์ที่ผู้ที่เกี่ยวข้องได้รับ มีดังนี้

10.1) ผู้ประกอบการค้าชายแดน สามารถทำธุรกรรมการชำระเงินและโอนเงินซึ่งกันและกันเมื่อทำธุรกิจต่างประเทศที่ต้องใช้เงินบาทเป็นตัวกลาง ซึ่งสามารถลดอัตราความเสี่ยงจากอัตราแลกเปลี่ยนและไม่เสียค่าธรรมเนียมจากการซื้อขายอัตราแลกเปลี่ยนของผู้นำเข้า-ส่งออก ระหว่างคู่ค้าทั้งสองประเทศผ่านระบบธนาคารและสามารถลดความเสี่ยงจากการชำระด้วยเงินสด

10.2) สาขาธนาคารพาณิชย์ไทยและ สปป.ลาว มีรายได้จากค่าธรรมเนียมการโอนเงินผ่านบัญชี ดังกล่าว ในกรณีเป็นบัญชีเงินบาทของผู้มีถิ่นที่อยู่นอกประเทศที่เป็นสถาบันการเงินเปิดบัญชีระหว่างกันไว้ และเป็นแหล่งเงินทุนสำรองเงินตราต่างประเทศ (เงินบาท) ของธนาคารธุรกิจลาวด้วย

11) ความคิดเห็นทางด้านหลักเกณฑ์ วิธีปฏิบัติ ด้านการเปิดบัญชีเงินฝาก วิธีการรับฝากและถอนเงิน และการรายงานวัตถุประสงค์การฝากและถอนเงินตามแบบ ธ.ต.40 ถ้าหาก

มีการผ่อนคลายหลักเกณฑ์วิธีการปฏิบัติลงจะเป็นการสนับสนุนให้มีจำนวนบัญชีเงินบาทของผู้มีถิ่นที่อยู่นอกประเทศมากยิ่งขึ้น

12) ปัจจัยอื่นที่มีส่วนสนับสนุนให้สาขานาครพาณิชย์ไทยตามแนวชายแดนฯ มีบัญชีเงินบาทฯ คือ การที่สาขานาครพาณิชย์อยู่ใกล้จุดผ่านแดน/จุดผ่อนปรน การมีสาขาตัวแทนธนาคารใน สปป.ลาว การให้บริการธุรกรรมการค้าต่างประเทศ โดยเฉพาะปัจจัยการชำระเงินตราต่างประเทศ การได้รับการสนับสนุนให้มีการบริการเงินฝากดังกล่าวฯ จากสำนักงานใหญ่ของสาขานาครพาณิชย์บางแห่ง

13) ปัญหาและอุปสรรค

1) การเปิดบัญชีเงินฝากที่ต้องใช้เอกสารหลักฐานเป็นหนังสือเดินทาง (Passport) ประกอบคำขอเปิดบัญชี

2) กฎเกณฑ์ ระเบียบปฏิบัติของทางการ สปป.ลาว มีข้อจำกัดในการที่คนลาวหรือผู้ประกอบการกิจการของลาวจะเปิดบัญชีเงินฝากในต่างประเทศ

3) การรายงานประจำวันแสดงบัญชีเงินบาทฯ ที่ธนาคารรับอนุญาตต้องรายงานวัตถุประสงค์การรับฝากและการถอนเงินจากบัญชีตามแบบรายงาน ธ.ต. 40

4) ธนาคารพาณิชย์ไทยที่ให้บริการธุรกรรมการค้าเงินผ่านบัญชีดังกล่าวมีจำนวนน้อยและคิดค่าธรรมเนียมในการให้บริการสูง

14) ข้อเสนอแนะ

1) ควรผ่อนปรนกฎเกณฑ์ ระเบียบปฏิบัติด้านการเปิดบัญชีเงินฝาก และการรายงานวัตถุประสงค์การรับฝากและถอนเงินตามแบบรายงาน ธ.ต. 40 ให้สะดวกต่อสาขานาครพาณิชย์ไทยมากยิ่งขึ้น เพื่อเป็นการสนับสนุนให้มีการเปิดบัญชีเงินฝากของผู้มีถิ่นที่อยู่ต่างประเทศ

2) รัฐบาลทั้งสองประเทศควรสนับสนุนให้มีการเปิดบัญชีระหว่างสาขานาครพาณิชย์ไทยและสาขานาครธุรกิจ สปป.ลาว มากขึ้น เพื่อความสะดวกของคู่ค้าในการชำระเงินผ่านระบบธนาคารให้มากยิ่งขึ้น

3) ควรลดค่าธรรมเนียมการโอนเงินระหว่างธนาคารทั้งสองประเทศลง เพื่อเป็นการจูงใจให้คู่ค้าหันมาใช้บริการของธนาคารมากยิ่งขึ้น

อย่างไรก็ดี กระทรวงการคลังและธนาคารแห่งประเทศไทยได้ตระหนักถึงปัญหาอุปสรรคเรื่องการควบคุมการแลกเปลี่ยนเงิน การปฏิบัติของตัวแทนรับอนุญาต และการกำหนดหลักเกณฑ์ และวิธีปฏิบัติเกี่ยวกับการแลกเปลี่ยนเงิน จึงได้มีประกาศกระทรวงการคลัง เรื่องการควบคุมการแลกเปลี่ยนเงินและเรื่อง คำสั่งรัฐมนตรีให้ไว้แก่ตัวแทนรับอนุญาต และประกาศเจ้าพนักงานควบคุมแลกเปลี่ยนเงิน เรื่อง การกำหนดหลักเกณฑ์และวิธีปฏิบัติเกี่ยวกับการแลกเปลี่ยน

เงินฉบับใหม่ ประกาศ ณ วันที่ 31 มีนาคม 2547 และมีผลบังคับใช้ตั้งแต่วันที่ 1 เมษายน 2547 ซึ่งอาจสามารถแก้ไขปัญหาและอุปสรรคจากผลการศึกษาวิจัยในครั้งนี้ได้

ข้อเสนอแนะในการศึกษาในอนาคต

1) ควรขยายขอบเขตการศึกษานักศึกษาที่มีถิ่นที่อยู่ต่างประเทศของสาขาธนาคารพาณิชย์ไทยตามแนวชายแดนไทย-กัมพูชา รวมทั้งการชำระเงินค่าสินค้าผ่านระบบธนาคารของผู้ประกอบการค้าตามแนวชายแดนไทย-กัมพูชา

2) ศึกษาปัญหาอุปสรรคทางด้านหลักเกณฑ์และวิธีปฏิบัติเกี่ยวกับการแลกเปลี่ยนเงิน การปฏิบัติหน้าที่ของตัวแทนรับอนุญาต และการควบคุมการแลกเปลี่ยนเงิน ตามประกาศเจ้าพนักงานควบคุมการแลกเปลี่ยนเงิน และประกาศกระทรวงการคลัง ฉบับใหม่ ซึ่งประกาศ ณ วันที่ 1 เมษายน 2547